

A HIT SZABÁLYA

© dr. Szalai András, Apológia Kutatóközpont, www.apologia.hu (v.3. 2015.12.02.)

Az ókeresztény írók műveiből élesen kiviláglik a „hit szabálya” (gör. *kanón tész piszteósz*, lat. *regula fidei*) óriási jelentősége. Az apostolok Krisztus-központú evangéliuma, himnuszai és hitvallásai (1Kor 15:1-11, Fil 2:6-11, Jn 1:1-18, Ef 4:4-6, 1Tim 3:16, Zsid 4:14 stb.) a hit szabálya különféle megfogalmazásaiban, a helyi keresztségi hitvallásokban és a liturgiában már a 2. századra hármastagolásúak lettek, a 4. századra pedig a kereszténység egyetemes hitvallásaivá kristályosodtak. A hiteles apostoli tanítás lényegének folyamatosságát az *apostoli utódlás* biztosította. Az apostolok ugyanis nem csupán írásaikat hagyták utódaikra, a helyi püspökökre, hanem azok értelmezési vezérfonalát, a „hit szabályát” is „átadták” nekik. Az egyház pedig városenként nyilvántartotta a hit szabályához hűségesen ragaszkodó püspökök nemzedékeit, akár csak az ősi hit megtagadóit, akik egyúttal egyházi tisztségüket is elvesztették.

1. A hit szabálya és az Újszövetség

Az „egy (közös) hit” (Ef 4:5), amely „egyszer s mindenkorra a szentekre lett bízva” (Júd 3), először szóban lett továbbadva. Ez a szóbeli hagyomány pedig már a teljes Újszövetség megírása *előtt* (!) is mindenben a mércének számított. Amikor a hit „szabálya” vagy „mérceje” az apostoli iratokban megjelenik, úgy utalnak vele a keresztény hitre vagy annak lényegére, mint amit mindenki ismer, ezért az attól való eltérés is felismerhető:

- Róm 12:6 Mert a nekünk adatott kegyelem szerint különböző ajándékaink vannak, eszerint szolgálunk is: ha prófétálás adatott, akkor a hit szabálya [*analogia*] szerint prófétáljunk...
- Gal 6:14 Én azonban nem kívánok mással dicsekedni, mint a mi Urunk Jézus Krisztus keresztségével, aki által keresztre feszítettett számomra a világ, és én is a világ számára. 15 Mert a Krisztus Jézusban sem a körülmételek nem számít, sem a körülmételetlenség; hanem csak az új teremtés. 16 Békesség és irgalmasság mindazoknak, akik e szabály [*kanón*] szerint élnek, és az Isten Izráelének!

Mihez kell mindent *mérni*? A „hit”-hez. Mivel érdemes egyáltalán *dicsekedni*? Krisztus keresztségével. Mi az, ami valójában *számít*? Az új teremtés Krisztusban. A „hit szabálya” tehát először az apostoli igehirdetés volt, aminek *lényegét* az általuk megbízhatónak tartott püspökökre (a pásztorokra) bízta. Az apostolokat követő nemzedékek pedig – az apostoli atyák és egyházatyák – hűségesen tovább is adták a normatív hitet. Szükség szerint újrafogalmazták, de a lényegéhez való

ragaszkodást számon kérték egymáson, és a hűséges helyi püspökök egymást követő nemzedékeit listákon nyilvántartották.

A „hit szabálya” volt az, ami körül a keresztény misszió és istentisztelet, hitoktatás, hitvédelem és identitás kialakult. Sőt, a keresztény szent iratok *gyűjteményének*, az Újszövetségnek a végleges összeállításában és minden más irat vizsgálatában is az volt a *tartalmi* szempont, hogy a szöveg megfelel-e a normatív hitnek? A másik két szempont a *szerezőség* (apostol vagy tanítványa, tehát 1. század), illetve az *elterjedtség, közismertség* (a liturgikus használat) volt. Ha egy irat a normatív hitnek ellentmondott, a püspökök elvetették, felolvasását a gyülekezetekben megtiltották, így az Újszövetségbe sem került bele.

Ma bárki vehet magának Bibliát, de ez nem jelenti azt, hogy hit dolgában ne lehetne megtéveszteni. Az ókori hamis tanítókhöz hasonlóan a maiak is a *Bibliára hivatkozva* érvelnek, de *a hagyományos keresztény bibliáértelmezést figyelmen kívül hagyva*. Egy tant nem feltétlenül tagadnak nyíltan, de mindig átértelmezik a saját elvárásaik és logikájuk szerint. Velük vitatkozni tehát sosem volt könnyű vagy tanácsos, csak alapos felkészültséggel.

Ezért ma is, számunkra is példamutató, hogy az ókori átlag hívőnek *a hit tömör, könnyen megjegyezhető összefoglalói* nyújtották azt a biztonságot, ami alapján a számukra ismeretlenekben is gyorsan felismerhették a hiteles (az eredeti üzenethez hűséges) és a hiteltelen (az eredeti üzenetet más-sal keverő) tanítót. Az ókori egyházban az apostoli hagyomány folyamatossága, majd a hit szabályához, végül az Egyetemes Zsinatok hitvallásihoz való ragaszkodás vont határt az igaz tanítás és imádat (ortodoxia), illetve minden más tanítás és imádat (heterodoxia) között.

Tudtad?

Akkoriban tíz emberből csak egy tudott olvasni. A Szentírást kézzel másolták, nagyon drága volt, és a gyülekezeteknek csak egy-két példányuk volt. Felolvasásuk és magyarázásuk az értelmiséginek számító püspökök feladata volt. Üldözések idején az Írások átadása a római hatóságoknak nagy bűnnek számított.

2. A hit szabálya a 2-3. században

Antiókhiai Ignatiosz (Szent Ignác)

A szmirnaiaknak írt levél [107-112. között]

Ókeresztény írók 3. (fordította Vanyó László, javította Bugár M. István)

I. 1. Dicsőítem *Jézus Krisztust, az Istent*, aki titeket oly bölccsé tett; egyesített ugyanis benneteket tökéletesítve a megingathatatlan hitben, mintegy az Úr Jézus Krisztus keresztjére szegezve testben és lélekben, és Krisztus vére által megszilárdított a szeretetben, teljesen bizonyossá téve titeket Urunkra vonatkozóan, aki test szerint valóban *Dávid nemzetségéből* való, Isten ereje és akarata szerint azonban *Isten Fia*, aki valóban *Szűztől született*, akit János megkeresztelt, hogy általa beteljesedjék minden igazságosság. 2.

Pontius Pilatus és Heródes negyedes fejedelem alatt értünk valóban testben *felszögezett* (mely isteni és boldog szenvedésének gyümölcse mi vagyunk), hogy *feltámadása* által mindörökre „felemelje zászlaját” (Ézs 5:26) a szentek és a benne hívők által, legyenek a zsidók vagy a pogányok közül valók, *egyháza* egy testében.

Lyoni Eirénaiosz / Irenaeus (Szent Ireneusz)

Az eretnkségek ellen (Adversus Haereses) [178-188. között]

Fordította Bugár M. István (kézirat, a fordító engedélyével)

I.10.1 Az Egyház, bár a lakott földnek egészen a határáig elterjedt, az apostoloktól és az ő tanítványaiktól vette át azonban a hitet az egy Istenben, mindenható Atyában, aki alkotója a mennynek és a földnek és a tengernek és mindennek ami bennük van; és az egy Krisztus Jézusban, Isten Fiában, aki megtestesült a mi üdvösségünkért; és a Szent Lélekben, aki a próféták által hirdette szeretett Krisztus Jézusnak, Urunknak gondoskodó beavatkozásait és eljöveteleit, szüztől való születését szenvedését és a halálból való feltámadását, a mennybe testestül történő felvételét, és eljövetelét a mennyből az Atya dicsőségében, hogy egybe foglaljon mindent, és az egész emberiség összes testét feltámassza, hogy Krisztus Jézus, a mi Urunk, Istenünk, Üdvözítőnk és Királyunk előtt a láthatatlan Atya akarata szerint minden térd meghajoljon, a mennyieké, a földieké és a földalattiaké, és minden nyelv vallja őt, és hogy mindenki fölött igaz ítéletet tartson, és örök tűzre küldje a gonoszság szellemeit, a parancsszegő angyalokat és az istentelen, igazságtalan, törvénszegő és szentségtelen embereket, de az igazaknak és szenteknek, s azoknak, akik az idők kezdetétől fogva megtartották az ő parancsait és kitartottak az iránta való szeretetben, valamint azoknak, akik megbánták bűneiket, életet ajándékozzon, halhatatlanságot adományozzon, és örök dicsőséggel vegye őket körül.

I.10.2 Ez az az üzenet és ez az a hit, amelyet – mint fentebb mondtuk – az egyház átvett, és bár az egész világban szét van szóródva, mégis gondosan őriz, mintha egy háztartás lenne. Úgy hiszi ezeket a [tanbeli] pontokat, mintha egyetlen lelke lenne, egy és ugyanaz a szív dobogna benne, és olyan tökéletes harmóniában hirdeti, tanítja és adja tovább, mintha csak egyetlen szája lenne. Mert bár a világ nyelvei nem hasonlítanak, a hagyomány jelentése egy és ugyanaz. A Germániában alapított egyházak nem hisznek és nem adnak át valami mást, sem a hispániaiak, sem a galliaiak, sem a keletiek vagy az egyiptomiak, sem a líbiaiak, sem azok, amelyek a világ központi részein lettek megalapítva. Hanem, ahogy a Nap, Isten teremtménye, egy és ugyanaz az egész világon, ugyanúgy ragyog mindenhol az igazság hirdetése, és világosít meg mindenkit, aki az igazság ismeretére akar jutni. Az egyház vezetői közül – bármilyen tehetségesek is az ékesszólást tekintve – senki sem tanít ezektől eltérő tanokat (hiszen senki sem nagyobb Mesterénél), másrészt a kifejezésbeli erőben szűkölködő sem árt ennek a hagyománynak, mert a hithez, amely egy és ugyanaz, sem az nem tud bármit is hozzá tenni, aki képes hosszasan kifejteni, sem az nem tud belőle elvenni, aki csak keveset tud róla mondani.

In: *Vulgo* 2003. 4/1 (fordította Répás László)

III.3.1. Az apostolok hagyománya, amely az egész világon ismertté vált, az egyház egészében nyomon követhető mindazok számára, akik látni akarják az igazságot. Másrészt pedig fel tudjuk sorolni az apostolok által az egyes gyülekezetekben szolgálatba állított püspököket, sőt egészen a mi időnkig az ő utódaikat is, akik semmi olyat nem tanítottak és nem is tudtak, amikről ezeknek az ostoba beszédei szólnak. Mivelhogy, ha az apostolok elrejtett titkokat ismertek volna, amelyeket aztán a többiektől külön, titokban tanítottak volna meg a tökéleteseknek, akkor azokat leginkább is ezeknek adták volna át, akikre a gyülekezeteket rábízták. Azt akarták ugyanis, hogy akiket utódaikul hátrahagy-

tak és akiknek saját tanítói tisztüket átadták, azok minden tekintetben tökéletesek és feddhetetlenek legyenek; ezek jó előmeneteléből nagy haszon, elesésükből viszont még nagyobb kár származott. (...)

3.3 (...) Ebben a sorrendben és a nemzedékeknek ebben az egymást követő rendjében jutott el hozzánk az egyházban az apostoloktól a hagyomány és az igazság igehirdetése. Ez a legteljesebb bizonyítéka annak, hogy az egyházban az apostoloktól mostanáig az egyedüli és életadó hit ugyanabban a formában őrződött meg és igazságban hagyományozódott.

3.4 Ezenkívül Polükarposz, akit nem csak hogy az apostolok tanítottak, és sok olyan ember között megfordult, akik még látták az Urat, hanem az apostolok is állították be Ázsiában a szmürnabeli gyülekezetben a püspöki szolgálatba, akit még mi is láttunk ifjúkorunkban – mert hosszú ideig élt, és igen idős korban dicsőségesen és jól ismert körülmények között vértanúként távozott el ebből az életből –, ő mindig azt tanította, amit az apostoloktól tanult, és amit az egyház is továbbad, és ami egyedül igaz. Erről tesz tanúságot az Ázsiában levő összes gyülekezet és azok, akik mostanáig Polükarposz helyébe léptek, akik sokkal szavahihetőbb és megbízhatóbb tanúi az igazságnak, mint Valentinosz, Markión és a többi fonák gondolkodású ember. Amikor Anikétosz idején Rómában tartózkodott, a fent említett eretnekek követői közül sokakat megtértített az Isten egyházához, miközben azt hirdette, hogy az apostoloktól kapta az egyetlen és egyedüli igazságot, amelyet az egyház ad tovább.

Az apostoli igehirdetés feltárása [190. körül]

Ókeresztény írók 8. (fordította Németh László)

3. Azért, hogy semmi ilyesmi ne történjék velünk, a hit szabályához kell ragaszkodnunk hajlíthatatlanul, és Isten parancsait kell teljesítenünk. Hiszünk benne és féljük őt, mert ő az Úr és szeretjük mert Atya. (Ezeknek a parancsoknak) a teljesítése a hit elnyerése, mert „ha nem hisztek, mondja Izaiás, nem fogtok többé érteni”. És az igazság szerzi meg a hitet, mert a hit igaz tényeken nyugszik, úgyhogy olyan dolgokat fogunk hinni, amelyek valóságosak, és olyanoknak hisszük a létezőket, amilyenek. Ebben a tekintetben szilárdan tartjuk mindig meggyőződésünket. A hit ezért tehát szorosan kötődik üdvösségünkhöz, nagy gondot kell fordítani a dolgok igazi megértésére. Márpedig ezt az a hit biztosítja nekünk, amelyet a presbiterek, az apostolok tanítványai adtak át nekünk, mi is ezt adjuk tovább (a hagyományban). Elsősorban azt hagyták meg, hogy emlékezzünk: elnyertük a keresztséget a bűnök bocsánatára Istennek az Atyának nevében, és Jézus Krisztusnak, Isten Fiának nevében, aki megtestesült, meghalt és feltámadt, és Isten Szent Lelkének nevében.

6. Íme hitünk szabálya, az építmény alapja és az, ami magatartásunkat szilárdá teszi: Az Isten Atya, teremtetlen, nem foglalja magában semmi, láthatatlan, egyetlen Isten, a mindenség teremtője; ez hitük egész első cikkelye.

A második cikkelye pedig: Az Isten Igéje, az Isten Fia, Jézus Krisztus, a mi Urunk, aki megjelent a prófétáknak jövendölésük módja szerint, és az Atya tervének fokozata szerint, aki által minden létrejött, aki továbbá az idők végén, azért, hogy mindent önmagában összefoglaljon, ember lett az emberek között, látható és tapintható, hogy megsemmisítse a halált és megmutassa az életet, és megteremtse Isten és ember egységét.

És a harmadik cikkely: A Szent Lélek, általa jövendöltek a próféták, tőle tanultak az ősatyák Istentől, az igazakat az igazságosság útján vezette, és az idők végén pedig új módon áradt ki emberségünkre, hogy az embert az egész földön megújítsa Istennek.

7. Ezért újjászületésünkkor, a keresztelest ezen három cikkely által végezzük, ez megadja nekünk az újjászületés kegyelmét Istenben az Atyában a Fiú által a Szent Lélekben.

Karthágói Tertullianus

Pergátló kifogás az eretnekek ellen (De Praescriptione Haereticorum) [198-206. között]

Ókeresztény Írók 12. (fordította Erdő Péter)

VI.2 (...) Az eretnekségeket a görög választás [*hairezisz*] szóval jelölik. Ez arra a választásra utal, amely alapján valaki (hamis tanításokat) alapít vagy elfogad. 3. Ezért mondta az apostol, hogy az eretnek önmagát ítélte el, hiszen maga választotta azt, amiért ítéletet érdemel. Nekünk ellenben semmit sem szabad bevezetnünk kényünk-kedvünk szerint, sem pedig olyasmit választani, amit más vezetett be önkényesen. 4. A mi útmutatóink az Úr apostolai, akik maguk sem önkényesen választották meg, hogy milyen tanítást alapítsanak, hanem azt a tanítást adták tovább hűségesen a pogányoknak, amit Krisztustól kaptak.

XIII.1. A hit szabálya pedig – mert mostantól fogva vallanunk kell, amit védünk – az, amely szerint hisszük, hogy csak egy Isten van, és nincs más a világ teremtőjén kívül, aki mindent a semmiből hozott létre Igéje által, melyet mindent dolog előtt bocsátott ki. 2. Ez az Ige, melyet Fiának neveztek, Isten nevében különféle módon megjelent a pátriárkákknak, mindig hallották a próféták, végül az Atyaisten Lelke és ereje által leszállt a Szűz Máriába, méhében testté lett, tőle megszületett, és mint Jézus Krisztus élt. 3. Ezután új törvényt hirdetett és a mennyek országának új ígérését, csodákat tett, keresztre feszítették, harmadnapon feltámadt, felragadtatott a mennybe, és az Atya jobbára ült. 4. Elküldte maga helyett a Szentlélek erejét, aki vezeti a hívőket. El fog jönni fényességben, hogy felvegye a szenteket az örök élet és a mennyei ígéretek élvezetébe, és örök tűzre ítélje a gonoszokat, miután testüket visszaadva feltámasztotta a jókat és a gonoszokat egyaránt. Ez a szabály, melyet – mint bizonyítani fogjuk – Krisztus állapított meg, nálunk nem lehet tárgya semmiféle kutatásnak, hacsak olyannak nem, amit az eretnekek vezetnek be, és amely az embereket eretnekké teszi.

XIV.1. Egyébként, ha a szabály formája a maga szerkezetében megmarad, kutathatsz és vizsgálódhatsz, amennyit akarsz, és kielégítheted minden kíváncsiságodat, ha valamelyik pontja kétértelműnek vagy homályosnak tűnik számodra. Van azonban olyan testvéred, aki a tudomány kegyelmével megajándékozott tanító, van olyan, akinek kapcsolata van jártas személyekkel, olyan, aki veled együtt, de gondosabban kutat. Végül is jobb nem tudni, nehogy megismerd, amit nem kell, hiszen amit tudnod kell, azt már ismered. 2. „Hited szabadított meg téged”, nem az Írások kutatása. A hit a szabályban van lefektetve, megvan a maga törvénye, és hordozza az üdvösséget e törvény megatartása alapján. A kutatás viszont a kíváncsiságon alapszik, és egyetlen dicsősége a jártasságra való törekvésből fakad. 3. A kíváncsiság adja át helyét a hitnek, a dicsőség adja át helyét az üdvösségnek, de legalábbis ne akadályozzák azokat, vagy maradjanak nyugalomban. Semmit sem tudni, ami a szabállyal ellenkezik, annyi, mint mindent tudni. (...) 9. Akik tehát még saját maguk szerint sem keresztények, még kevésbé azok szerintünk! Milyen hitről beszélhetnek azok, akik csalással közelednek hozzánk? Milyen igazságot védelmeznek azok, akik azt hazugságból kiindulva vezetik be? 10. De ők az írásokról beszélnek, és az írások alapján igyekeznek meggyőzni minket. Természetesen! Hiszen hogyan beszélhetnénk másként a hit dolgairól, mint a hit könyveivel segítségével?

XV. Tehát tárgyunkhoz érkeztünk. Mert ide tartottunk és ezt készítettük elő beszédünk előszavában. Így már felvehetjük azt a küzdelmet, amelyre ellenfeleink kihívják minket.

2. Az írásokat helyezik előtérbe, és ezzel a vakmerőségükkel egyesekre rögtön hatást gyakorolnak. A valódi összezapásban aztán elfárasztják azokat, akik szilárdak, a gyengéket elfogják, akik pedig a kettő között állnak, azokat kételyekkel telten bocsátják el. 3. Tehát leginkább azzal védekezünk ellenük, hogy az eretnekeket nem lehet az írásról való semmilyen vitára engedni. Ha az írásokban van az erejük, akkor ahhoz, hogy használhassák az írásokat, meg kell vizsgálni, hogy kit illet az írások törvényes birtoklása, nehogy olyanok is hozzáférjenek, akiket az semmiképpen nem illet.

XVII.1. Ezek az eretnekek egyes írásokat nem fogadnak el; ha pedig némelyeket elfogadnak is, nem a maguk egészében fogadják el őket, hanem hozzáfűzésekkel és kihagyásokkal összezavarva a maguk rendszeréhez alkalmazzák őket. Végül ha bizonyos fokig változatlanul kínálják is, azért mégis megmásítják azokat azzal, hogy a miénkkel ellenkező magyarázatokat találnak ki. Az értelem meghamisítása árt annyit az igazságnak, mint a hamisító toll. Az ostoba feltételezések szükségképpen nem akarják elismerni azt, ami megcáfolja őket, hanem azokra a részletekre támaszkodnak, amelyeket meghamisítottak, és amelyeket többértelműségük miatt választottak. 2. Mit fogsz elérni, te írásokban jártas ember, ha az ellenfél tagadja azt, amit állítasz, és állítja, amit tagadtál? Nem veszítesz semmit, csak a hangodat a vitatkozásban, és nem nyersz semmit, csak a bosszúságodat káromlásaik miatt.

XIX.1. Tehát nem az írásokra kell hivatkozni, és a vitát nem azon a területen kell folytatni, ahol vagy nincs győzelem, vagy bizonytalan vagy kevéssé biztos. Hiszen még ha az írások összevetése nem eredményezné is a két fél egyenlőségét, a dolgok rendje azt kívánja, hogy először azt vessük fel, amit most egyedül tisztáznunk kell: kit illet a hit, kié az írás, kitől, kik által, mikor és kiknek adatott a tanítás, amelynek révén az ember keresztény lesz. 2. Mert ahol kitűnik, hogy megvan a tanítás és a keresztény hit igazsága, ott lesz az írások, a magyarázatok és minden keresztény hagyomány igazsága is.

XX.1. Urunk Jézus Krisztus – szabad legyen egyelőre így mondanom – bárki legyen is, bármilyen Isten fia, bármilyen anyagból álljon is mint ember és Isten, bármilyen hitet tanított és bármilyen jutalmat ígért; amíg a földön járt, maga hirdette, hogy ki ő, ki volt, az Atyának milyen akaratát teljesíti, és hogy milyen cselekvést ír elő az emberek számára. Ezt nyíltan hirdette a nép előtt, de külön a tanítványainak is, akik közül a tizenkét legkiemelkedőbbet maga mellé vette, hogy a nemzetek tanítói legyenek. (...) 3. Így minden városban közösséget alapítottak: ezektől a közösségektől kapták azután és kapják ma is a hit palántáját és a tanítás magvait a többi közösségek, hogy egyházakká váljanak. Ezért ezeket az egyházakat is apostolinak tekintjük, mert az apostoli egyházak sarjai. Ugyanis minden leszármazottat eredete alapján kell minősítenünk. 4. Ezért az a sok és nagy egyház nem más, mint az apostolok által alapított egyetlen kezdeti egyház, melyből mindnyájan származnak. Így mindnyájan eredetiek és mindnyájan apostoliak, hiszen mind egyetlen egységet alkotnak. Az egységet tanúsítja a békecsók kölcsönös megadása, a „testvér” elnevezés és a vendégbarátság igazolása. Ezeket a jogokat semmi más nem indokolja, mint a hit ugyanazon titkának egyetlen áthagyományozása.

XXI. Most tehát perbeli kifogást emelünk: ha az Úr Jézus Krisztus az apostolokat küldte ki prédikálni, nem kell elfogadni más igehirdetőket, csak azokat akiket Krisztus rendelt. Hiszen az Atyát sem ismerte más, mint a Fiú, és akinek a Fiú kinyilatkoztatta. És nyilvánvaló, hogy a Fiú nem nyilatkoztatta ki másoknak, mint az apostoloknak, akiket annak prédikálására küldött, amit kinyilatkoztatott nekik. 2. Azt pedig, hogy mit prédikáltak az apostolok, vagyis hogy mit nyilatkoztatott ki nekik Krisztus – és itt kifogást terjeszték elő –, nem lehet másként bizonyítani, mint azoknak az egyházaknak az útján, amelyeket maguk az apostolok alapítottak prédikációjukkal, melyet mind – amint mondani szokás – élő szóban, mind pedig később levélben adtak elő nekik. 3. Ha pedig így áll a dolog, bizonyos, hogy minden tanítást, mely összhangban van az apostoli anyaegyházakkal, ame-

lyektől a hit ered, igazságnak kell tartanunk, hiszen kétségtelenül azt tartalmazza, amit az egyházak az apostoloktól kaptak, az apostolok Krisztustól, Krisztus pedig Istentől. El kell viszont ítélni hamissága miatt minden olyan tanítást, amelyről felismerhető, hogy ellenkezik az egyházak igazságával, és így Krisztus apostolai és Isten igazságával.

Markion ellen (Adversus Marcionem) [207-208.]

Ókeresztény Írók 12. (fordította Nagy Imre)

IV. 5. Összegezve: ha nyilvánvaló, hogy az az igaz, ami régebbi, a régebbi az, ami kezdetől volt. A kezdetől való az apostoloktól van, világos tehát, hogy ami az apostoli egyházaknál szent és sérthetetlen, az az apostoli hagyomány. Lássuk, mily tejet merítettek a korinthusiak Páltól, mily hitszabályra igazította ki a galatákat, mit olvasnak Philippiben, Thesszalonikében, Efezusban és a rómaiak ott közelben mit hangoztatnak, akiknek az evangéliumot Péter és Pál vérükkel megpecsételve hagytak hátra! Megvannak a János által tanított egyházakban. Mert bár Jelenéseit Markion elveti, a püspökök névsora a kezdetig visszavezetve János szerzősége mellett érvel. Így ismerhető fel a többi egyház leszármazása is. Azt mondom, a többenél is, mert nem csak az apostoliaknál, hanem mindegyikünkénél, melyek a szentségi közösség [societas sacramenti] alapján egyesülnek velünk.

V. 19. Szokásom, hogy előzetes követelményként az összes eretnekséggel szemben röviden az idő tanúságtételéből indulok ki, bizonyítva, hogy a mi hitszabályunk előbbi minden későbbi eretnekségnél.

Didaskália (Didascalia Apostolorum)

Ismeretlen szerző [250. körül]

Ókeresztény írók 5. (fordította Erdő Péter)

XXVI. (...) Akinek pedig van ereje, hogy megnyissa szívetek hallását az Úr kemény szavainak befogadására, melyek az evangéliumban és annak a názáreti Jézus Krisztusnak a tanításában találhatók, akit Pontius Pilatus alatt keresztre feszítettek, aki meghalt, hogy meghirdesse Ábrahámnak, Izsáknak, Jákóbnak, és az összes szenteknek a világ végét és a holtak feltámadását, aki föltámadt halottaiból, hogy hírül adja nekünk és a tudomásunkra hozza: ő a feltámadás záloga, aki az Atyaisten és a Szentlélek ereje által felment a mennybe és a mindenható Isten trónjának jobbján, a kerubok fölött foglal helyet, aki el fog jönni hatalommal és dicsőséggel ítélni holtakat és eleveneket – övé legyen a hatalom, a dicsőség, a nagyság és az ország, és Atyjái és a Szentléleké, aki volt, van és lesz, most és nemzedékről nemzedékre, mindörökké. Ámen.

Vége a Didaskáliának, vagyis a szent apostolok tanításának. Imádságotok legyen velünk. Ámen.

Caesareai / Kaiszareiai Euszebiosz

Egyháztörténet (Historia Ecclesiae) [315. körül]

Ókeresztény írók 4. (fordította Baán István)

I. 1:1 Elhatároztam, hogy írásban fektetem le a szent apostolok utódlási sorait, éppúgy, amint az Üdvözítőnk óta eltelt időt...

III. 37:4 Mivel pedig lehetetlen név szerint felsorolnom mindazokat, akik valaha az apostolok első utódaiként a földkerekségen levő egyházak pásztorai vagy ráadásul evangélistái voltak, ezért név szerint épp csak azokról emlékezem meg írásban, akiknek fennmaradt művei útján még most is eljut hozzánk az apostoli tanítás hagyománya.

IV. 22:1 [A 2. sz-i] Hégészipposz ránk maradt öt „Visszaemlékezés”-ében ... kifejti, hogy amíg Rómáig ment, számos püspökkel lépett kapcsolatba, és hogy mindegyiktől ugyanazt a tanítást kapta.

III. 36:1-2 Ebben az időben [2. sz. eleje] tűnt ki Ázsiában az apostolok hallgatója, Polükarposz, akit az Úr szemtanúi és szolgálói a szmirnai egyház püspökségével bíztak meg. Ugyanebből az időből ismerjük Papiaszt, aki maga is a hierapoliszi egyházközség püspöke volt, meg a sokak által mindmáig magasztalt Ignátioszt, aki Péter második antiókhiai utódjaként örökölte a püspökséget.

IV. 23:4 [Dionüsziosz 2. sz-i korinthusi püspöknek] Van egy másik levele is, melyet a nikomédeiaiakhoz írt, és melyben Markión eretnekségével száll szembe, és kitart az igazság szabálya mellett.

VII. 30:1,6,18 [A hamis tanítónak bizonyult Szamoszatai Pálról] Közös döntés alapján az ugyanott összegyűlt pásztorok levelet írtak Dionüsziosz római és Maximosz alexandriai püspöknek, és ezt elküldték az összes tartományba. Ebben világosan bemutatták a mindenki érdekében tett erőfeszítéseiket, és részletesen leírták [Szamoszatai] Pál elferdült heterodoxiáját, azokat a cáfolatokat és kérdéseket, amelyeket hozzá intéztek, és ráadásul annak a férfinak egész életét és viselkedésmódját. ... 6 Más dolgok elbeszélése után ezekkel a szavakkal írják le életét, milyen életmódot is folytatott. „Amióta eltávolodott a hit szabályától, és hazug, fattyú tanokhoz szegődött, nem kell elítélnünk az egyházon kívül álló tetteit ... 18 Amikor tehát [Szamoszatai] Pál a hit ortodoxiájával együtt kibukott a püspöki tisztségéből, Domnosz vette át utódjaként, mint mondtuk, az antiochiai egyház kormányzását.

III. 25:6 [Az eretnekek által az apostolok neve alatt kiadott apokrif iratokról] Ezeknek egyikét sem méltatta soha említésre egyetlen olyan egyházi férfi sem, aki részt vett az egyházi utódlásban.

Ajánlott magyar szakirodalom

- Chadwick, Henry: *A korai egyház* (Osiris, 2003)
- Denzinger, H. – Hünermann, P.: *Hitvallások és az Egyház Tanítói Hivatalának megnyilatkozásai* (Szent István / Örökmécs, 2004)
- Stead, Christopher: *Filozófia a keresztény ókorban* (Osiris 2002)
- Vanyó László: *Bevezetés az ókeresztény kor dogmatörténetébe* (Szent István, 2009)

Ajánlott angol szakirodalom

- Kelly, J.N.D.: *Early Christian Doctrine* (Harper One, 1978)
- Williams, D.H.: *Evangelicals and Tradition – The Formative Influence of the Early Church* (Baker, 2005)
- Williams, D.H.: *Tradition, Scripture and Interpretation – A Sourcebook of the Ancient Church* (Baker, 2006)